

การประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยว
เชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง)
อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
AN APPLICATION OF SAPPAYA 4 TO STRENGTHEN
THE BUDDHIST TOURISM OF CHAITHARARAM TEMPLE
(CHALONG TEMPLE) MUEANG DISTRICT, PHUKET PROVINCE

¹พระครูศรีกิตยาธร (นนทชัย เจริญญูท), ²พระครูวิจิตรศีลาจารย์,
³พระครูวิจิตรรัตนวัตร, ⁴พระครูจิตตสุนทร และ ⁵พระครูวิรัตธรรมโชติ
¹Phrakrusrikityatorn (Nonthachai charoenyut), ²Phrakhru wijitsilajarn,
³Phrakruwichitratanawat, ⁴PhrakruChittasunthon
and ⁵Phrakhruwiratthammacho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand

¹Phrakrusrikityatorn@gmail.com

Received May 10, 2021; Revised July 12, 2021; Accepted August 25, 2021

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวความคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 2) เพื่อศึกษาหลักสี่ปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยว

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
² อาจารย์, ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
³ อาจารย์, ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
⁴ อาจารย์, ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
⁵ อาจารย์, ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 3) เพื่อการประยุกต์ใช้หลักสี่ပါเยะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสี่ပါเยะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เป็นการประยุกต์ใช้หลักสี่ပါเยะ 4 ได้แก่ การนำหลักอาวาสสี่ပါเยะมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการท่องเที่ยวในส่วนของสถานที่ นำหลักอาหารสี่ပါเยะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านอาหาร นำหลักบุคคลสี่ပါเยะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านบุคคล นำหลักธรรม สี่ပါเยะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านปฏิบัติธรรม ซึ่งเมื่อนำหลักสี่ပါเยะ 4 มาประยุกต์ใช้ทำให้การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพทั้งในส่วนของวัดไชยธารารามและจิตใจแก่นักท่องเที่ยว

คำสำคัญ : การประยุกต์ใช้หลักสี่ပါเยะ 4, การท่องเที่ยว, พระพุทธศาสนา

Abstract

This research “An Application of Sappàya 4 to Strengthen the Buddhist Tourism of Chaithararam Temple (Chalong Temple), Muang District, Phuket Province”, focused on three main issues: 1) to study the concept in Buddhist tourism management of Wat Chaithararam (Wat Chalong), Muang District, Phuket, 2) to investigate the Sappàya principle to promote Buddhist tourism of Wat Chaitharam (Wat Chalong), Muang District, Phuket and 3) to apply the Sappàya principle to promote Buddhist tourism management of Wat Chaithararam (Wat Chalong). This was a qualitative research, focusing on documents and in-depth interview with the presentation of findings in descriptive form. Findings were as follows: The application of the Sappàya principle for Buddhist tourism promotion of Wat Chaitharam (Wat Chalong) is the applied use of four principles of Sappàya; Avàsa-sappàya for accommodation, Ahàra-sappàya for food, Puggala-sappàya for personnel management, and Dhamma-sappàya for meditation. With the application of the Sappàya principle, the Buddhist tourism of Wat Chaithararam (Wat Chalong) is the tourism with quality both the temple and tourists.

Keyword : an application of sappaya 4, tourism, Buddhist.

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากขึ้น มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปวัด เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนา การปฏิบัติธรรมฯ ดังจะเห็นจากการเดินทางเชิงพุทธศาสนาได้แพร่หลายไปในนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ซึ่งมักใช้ช่วงเวลารวันหยุดเทศกาล โดยเฉพาะช่วงเทศกาลวันสำคัญทางศาสนาจะมีการถือศีลปฏิบัติธรรม และประชาชนในท้องถิ่นบางส่วนได้เล็งเห็นผลประโยชน์จึงเริ่มมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้อง หรือเข้ามาใช้พื้นที่ของวัดในการประกอบอาชีพดังกล่าวมากขึ้น

หากจะพิจารณาความสำคัญการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม การศึกษาของพระมหาสุทิตย์ อาภากร และคณะ (2556 : 34) ได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยทุกภูมิภาคจะมีเอกลักษณ์และความโดดเด่นเฉพาะที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ อย่างไรก็ตาม ปัญหาองค์ความรู้การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา รวมทั้งการเตรียมความพร้อมเพื่อการรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน ยังไม่ได้ถูกยกระดับให้เป็นที่น่าสนใจมากนัก โดยเฉพาะพื้นที่ภาคใต้ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติทุกระดับ เข้ามาท่องเที่ยวจำนวนมากควรผลักดันรูปแบบและเส้นทาง การท่องเที่ยวประเภทใหม่ ให้สามารถสร้างความยั่งยืนแก่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ ให้มีความหลากหลายมากขึ้นได้ การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสควรให้เกิดความสุข (สปปายะ) 4 อย่าง คือ อาวาสสปปายะ ที่อยู่เป็นที่สบาย คือ ทำวัดให้เป็นอารามเป็นรมณีสถาน รื่นรมย์เจริญตาเจริญใจแก่ผู้พบเห็น เป็นศูนย์กลางของชุมชนด้านจิตใจ หากวัดได้มีการปลูกต้นไม้ให้ร่มเงา ร่มรื่นดูเป็นธรรมชาติ นับว่าเหมาะกับภาวะโลกอันแสนที่จะร้อนเหลือหลาย ส่วนบางวัดตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสมเป็นทุนเดิม เช่น ภูเขา ลำธาร สวน ป่า ได้เน้นเรื่องความสะอาด หรือความเป็นระเบียบเรียบร้อยสม่ำเสมอเท่าที่ทำได้สร้างความสุขเพิ่มขึ้นแก่ผู้พบเห็น อาหารสปปายะ อาหารเป็นที่สบาย เมื่อมีที่อยู่ที่ดีสบายต้องคำนึงถึงการกินอาหาร ในสมัยก่อนเป็นหน้าที่ของพระภิกษุ แต่ปัจจุบันเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส การจัดสวัสดิการด้านอาหารจึงควรเป็นภาระของฝ่ายสาธารณูปการรวมเรื่องต่าง ๆ บุคคลสปปายะ บุคคลเป็นที่สบาย คำนึงถึงเรื่องบุคคลที่อยู่ภายในวัด หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของความเจริญและความเสื่อมของศาสนา คนวัดแบ่งออกเป็น พระภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา หรือแม่ชี และเด็กวัด วัดใดดีหรือไม่ดีบ้างบอกได้ว่าดูจากบุคคลทั้ง 4 ประเภทดังกล่าว ควรจัดที่อยู่อาศัยของบุคคลแต่ละประเภทให้เหมาะสมตามสภาพ การติดต่อกันควรกำหนดเวลาสถานที่ ที่อยู่ของเด็กวัดควรสะอาดและมีระเบียบ มีการวางกฎเกณฑ์ให้ปฏิบัติพร้อมบทกำหนดโทษและควรกำหนดวันให้มีการพัฒนาวัดร่วมกัน ธรรมสปปายะ ธรรมเป็นที่สบาย จุดมุ่งหมายหลักของวัดคือสถานที่ประพาศธรรม สิ่งที่จะก่อให้เกิดธรรมสปปายะ คือ บริเวณวัดร่มรื่น เป็นระเบียบ มีโครงการต้นไม้ปลูกได้ มีสุขภาพดี

สอนใจ ปรีชาธรรม คติธรรม โครงการเสียงธรรมะตามสาย รับฟังกันทั่วบริเวณวัดทั้งในวันจัดงานบุญและกระจายเสียงไปถึงชุมชนหมู่บ้าน จัดสถานที่ฟังเทศน์ฟังธรรมในสถานที่สงบร่มเย็น อากาศถ่ายเทสะดวก จัดทำห้องสมุดธรรมะ โดยจัดหาหนังสือธรรมะ หนังสืออื่น ๆ ที่มีสาระประโยชน์เพื่อให้ผู้มาวัดได้อ่าน และมีที่นั่งอ่านหนังสือเป็นสัดส่วนเพียงพอ รักษา ศิลปะหรือพุทธศิลป์ภายในวัด พิพิธภัณฑของวัดจัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

การบำรุงรักษาส่งเสริมวัดให้เป็นบ่อเกิดแห่งความสุข ส่วนหนึ่งจึงมาจากสัปบายะ 4 อย่างข้างต้น ที่อำนวยความสะดวกสุขแก่ประชาชนหรือสังคม สำคัญคือวัดยังมีอีกหลายเรื่องหลายด้านที่เป็นเรื่องดี พุทธได้ไม่รู้จบเนกอนันต์จริง ๆ (กรมการศาสนา, 2558 : 12)

วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) เป็นวัดที่มีผู้เยี่ยมชมมากที่สุดของจังหวัดภูเก็ต ภายในวัดประกอบด้วยอาคารที่ได้รับการตกแต่งงดงามจำนวนมาก ซึ่งสร้างขึ้นในเวลาที่แตกต่างกัน เป็นวัดที่ใหญ่ที่สุดและมีผู้คนนับถือมากที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต พระพุทธรูปที่เก่าแก่และหุ่นขี้ผึ้งที่เหมือนจริง ล้ำสุดวัดฉลองมีการสร้างเจดีย์ สูง 60 เมตร ภายในโบสถ์มีภาพวาดฝาผนังอยู่รอบ ๆ อีกทั้งมีพระพุทธรูปอยู่มากมายเช่นกัน การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่เพียงจะทำให้เกิดผลดีเศรษฐกิจแล้ว อาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น ๆ ด้วย ได้แก่ ปัญหาด้านสถานที่ ปัญหาด้านอาหาร ปัญหาด้านบุคคล ปัญหาด้านธรรมะ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาวัด รวมถึงวิถีชีวิตของชุมชนโดยรอบที่เปลี่ยนไป และสูญเสียความเป็นตัวตนหรือเอกลักษณ์ของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) ได้

ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมลงเนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ภายในวัดเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ในขณะที่วัดกันทรัพยากรเหล่านั้นก็มีจำกัดและไม่เพียงพอที่จะรองรับของการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ทำให้การจัดการแหล่งท่องเที่ยวมักจะประสบปัญหาความขัดแย้งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว (กรรณิกา คำดี, 2558 : 34)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสัปบายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต โดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต และศึกษาหลักสัปบายะ 4 อันเป็นหลักสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยนำมาประยุกต์เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) ควรจะมีรูปแบบการท่องเที่ยวแบบใดที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ชุมชน และประเทศชาติ รวมทั้งสนใจที่จะศึกษาถึงด้านพุทธศิลป์ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี หลักธรรม และแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นที่มีอยู่ในวัดนั้น ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยววัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) จังหวัดภูเก็ตอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาหลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นการศึกษาเอกสาร (Documentary study) และการศึกษาภาคสนาม (Field study) ที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.1 การศึกษาในเชิงเอกสาร (Document Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

1.2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต โดยมีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

1) กำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะศึกษา โดยสำรวจและศึกษาสภาพบริบทของวัด ศาสนสถานและศาสนวัตถุ พุทธศิลป์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี สภาพชุมชน เป็นต้น

2) ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) ประกอบด้วย เจ้าอาวาส กรรมการวัด ศรัทธาวัด ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดภูเก็ต และนักท่องเที่ยว จำนวน 6 คน ทั้งนี้เพื่อพิจารณาถึงกระบวนการและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดภูเก็ต

3) ดำเนินการศึกษวิเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดไชยธาราราม

4) ถอดองค์ความรู้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดไชยธาราราม

5) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะทั้งในระดับนโยบาย องค์กร ชุมชน และระดับปัจเจกบุคคล

2. พื้นที่ดำเนินการวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 พื้นที่ดำเนินการวิจัย พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) หมู่ที่ 6 ถนนเจ้าฟ้าตะวันตก ตำบลฉลอง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมจำนวน 12 รูป/คน ประกอบด้วย

- 1) เจ้าอาวาสวัดไชยธาราราม จำนวน 1 รูป
- 2) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 1 รูป
- 3) ไวยาวัจกรวัดไชยธาราราม จำนวน 1 คน
- 4) ร้านค้า จำนวน 4 คน
- 5) นักท่องเที่ยว จำนวน 2 คน
- 6) ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการพัฒนาขึ้นจากการทบทวนเอกสารวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ของวัด โดยผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยดำเนินการออกแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัด ได้แก่ ด้านสถานที่ ด้านอาหาร ด้านบุคคล และด้านธรรมะ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

- 1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) ติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์
- 3) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย
- 4) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัด ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย
- 5) ดำเนินการวิเคราะห์การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม
- 6) ถอดองค์ความรู้การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาจัดหมวดหมู่ แยกประเด็น และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการพิจารณาความสอดคล้องกับสถานการณ์พื้นที่และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อสรุปและเรียบเรียงผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการศึกษาในรูปแบบการบรรยาย และรายงานผลการศึกษารูปแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

1.1 การท่องเที่ยวทางพุทธศาสนา เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจทั้งในรูปธรรมและนามธรรม กล่าวคือ เป็นการศึกษาหาความรู้จากสิ่งที่มีมองเห็นจากภายนอก ทั้งทางธรรมชาติ และทางศิลปวัฒนธรรม แล้วมองสรรพสิ่งโดยเป็นองค์รวม ให้เกิดความเข้าใจในความหมาย และซาบซึ้งถึงภายในอันเป็นธรรม และสามารถปฏิบัติต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างเกื้อกูลกันและกัน

1.2 วัดไชยธารารามหรือวัดฉลอง เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองที่มีชื่อเสียงของภูเก็ต แต่เดิมมานั้นอยู่ทางทิศเหนือของวัดในปัจจุบันและในการสร้างวัดครั้งนั้นได้สร้างพระประธานขึ้นไว้องค์หนึ่ง คือ พ่อท่านเจ้าวัด วัดไชยธารารามหรือวัดฉลอง มีหลวงพ่อแช่มซึ่งขึ้นชื่อและมีเรื่องราวด้านความศักดิ์สิทธิ์ และกิตติศัพท์ในการรักษาโรค และวัดไชยธาราราม เป็นที่ตั้งของพระมหาธาตุเจดีย์พระจอมไทยบารมีประกาศ ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าที่นำมาจากศรีลังกา วัดฉลองแห่งนี้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต

2. หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) ได้ดำเนินการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 มาใช้กับการท่องเที่ยวภายในวัด โดยการจัดพื้นที่การท่องเที่ยวภายในวัดตามหลักอวาสสัปปายะ โดยการปรับปรุงโบราณสถานที่สำคัญ ตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ สะอาด (ศีล) สงบ (สมาธิ) และสว่าง (ปัญญา) หลักอาหาระสัปปายะ โดยยึดหลักการหลักปัจจัยสี่สันนิสิตศีล หรือปัจจัยปัจจุเวก หลักโภชนมัตตัญญูตา คำนึงถึงวัฒนธรรมการบริโภคของนักท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่นหรือในแต่ละชาติ และหลักสุขอนามัย นอกจากการบริหารจัดการเรื่องอาหารแล้ว ยังต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการด้านอาหารอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่สำหรับบริการอาหารและเครื่องดื่ม การบริหารจัดการด้านร้านอาหาร การบริหารจัดการอาหารสถานที่ด้านความสะอาดและปลอดภัยต่อผู้บริโภค บริการต่อนักท่องเที่ยวภายในวัด โดยการมุ่งเน้นความสะอาด ถูกหลักอนามัย

อาหารที่ปลอดสารพิษ ซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพและความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และการบริหารจัดการด้านราคาอาหาร ด้านบุคคลสัปปายะ โดยการบริหารจัดการบุคลากรภายในวัด ในการให้บริการด้านต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว ประกอบด้วย บุคลากรที่คอยบริการด้านการรักษาความปลอดภัย (รปภ.) นักประชาสัมพันธ์ภายในวัด และมีคฤหบดี และด้านธรรมสัปปายะ โดยการจัดบริเวณวัดร่มรื่น เป็นระเบียบ เป็นมีพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยวได้เที่ยวชม และสักการบูชา เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยวได้ใช้บริการได้อย่างทั่วถึง

3. การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

3.1 ด้านอวาสสัปปายะ เป็นการดำเนินการบริหารจัดการปัญหาในด้านการท่องเที่ยว เป็นการประยุกต์ใช้หลักอวาสสัปปายะ เป็นการจัดการโบราณสถาน และที่สำคัญภายในวัดที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว โดยการปรับปรุงโบราณสถานที่สำคัญ ตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ สะอาด (ศีล) สงบ (สมาธิ) และสว่าง (ปัญญา) ด้านที่พักของวัดไชยธารารามถือว่าเป็นอวาสสัปปายะ โดยมีอยู่เป็นที่สบาย คือทำวัดให้เป็นอาราม เป็นรมณีสถาน รื่นรมย์เจริญตาเจริญใจแก่ผู้พบเห็น เป็นศูนย์กลางของชุมชนด้านจิตใจ ที่ตั้งวัดไม่ใกล้ไม่ไกลจากชุมชนเกินไป มีการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสชัดเจนเป็นสัดส่วน และด้านเส้นทางการท่องเที่ยวมุ่งเน้นความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

3.2 ด้านอาหารสัปปายะ เป็นการดำเนินการบริหารจัดการปัญหาในด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยทางวัดไชยธารารามมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตั้งแต่การบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่สำหรับบริการอาหารและเครื่องดื่ม การบริหารจัดการด้าน การบริหารจัดการอาหารสถานที่ด้านความสะดวกและปลอดภัยต่อผู้บริโภค และการบริหารจัดการด้านราคาอาหาร บริการแก่นักท่องเที่ยวภายในวัด จะเห็นได้ว่าการบริการทั้ง 4 ด้านเป็นหลักอาหารสัปปายะในดำเนินการในวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) เพื่อให้การบริการด้านอาหารให้กับนักท่องเที่ยวได้ดีและมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในวัดไชยธารารามเป็นที่พึงพอใจของนักท่องเที่ยวและเกิดความสุขใจที่ได้มาท่องเที่ยวภายในวัดดังกล่าวในที่สุด

3.3 ด้านบุคลาสัปปายะ เป็นการดำเนินการบริหารจัดการปัญหาในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโดยการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่ต้องอาศัยบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม และทางวัดไชยธารารามก็ดำเนินการโดยกำหนดให้มีนักประชาสัมพันธ์ภายในวัด และมีคฤหบดี เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวภายในวัดไชยธาราราม ในฐานะเป็นผู้เชื่อมโยงความเข้าใจอันดีให้ เกิดขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวหรือสิ่งที่เขาสนใจ เป็นผู้คอยอธิบายเรื่องราวด้านโบราณสถาน สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี กิจกรรม วิถีชีวิตของผู้คน ความสวยงามตาม

ธรรมชาติ จุดที่น่าสนใจในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ตลอดจนมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยว ที่อยู่ในความดูแลระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ ด้านความปลอดภัยโดยมีบุคลากรที่คอยบริการด้านการรักษาความปลอดภัย มีหน้าที่ดูแลและปกป้องชีวิต และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวไม่ให้ตกอยู่ในอันตรายหรือไม่ได้รับความเสียหาย สูญเสีย รวมทั้งการป้องกันอัคคีภัย ผู้บุกรุก ป้องกันการโจรกรรม และอาชญากรรม การสูญเสียอื่นๆ ตลอดจนความเสียหายต่าง ๆ ในอันที่จะทำให้ต้องสูญเสียผลประโยชน์

3.4 ด้านธรรมสัปปายะ เป็นการดำเนินการบริหารจัดการปัญหาในด้านการท่องเที่ยว โดยได้จัดบริเวณวัดไว้อย่างร่มรื่น เป็นระเบียบ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งจะได้อภิปรายผลในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ในการพักผ่อนหย่อนใจ การหาความรู้ เยี่ยมเยือนสถานที่ที่น่าสนใจรวมทั้งเพื่อความสนุกสนานบันเทิงใจ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรท่องเที่ยว และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้เป็นเจ้าบ้านหรือเจ้าของถิ่นไม่ว่าจะเป็นคนในชุมชนหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงานของรัฐผู้ทำหน้าที่ในฐานะผู้กำหนดแนวนโยบายและมาตรการในการสนับสนุน อำนวยความสะดวกหรือควบคุมดูแลในด้านต่างๆ ความหมายของการท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นการมองเฉพาะในส่วนของผู้ที่เดินทางท่องเที่ยว การท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญยิ่งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ก่อให้เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้ตลอดจนเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน อีกทั้งเป็นการสนับสนุนให้มีการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไปในตัว นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังเป็นผลดีต่อสุขภาพและเป็นการกระตุ้นให้เกิดการรักษาสิ่งแวดล้อมด้วย ส่วนในการพิจารณาองค์ประกอบภายในระบบการท่องเที่ยว มีองค์ประกอบ อีกมากมายที่มีบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกันและมีความสัมพันธ์ต่อกัน เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ซึ่งความแตกต่างของแต่ละรูปแบบการท่องเที่ยวนั้นอยู่ที่ความแตกต่างในองค์ประกอบย่อยและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีสิ่งแวดล้อมนอกระบบที่เกี่ยวข้องเกี่ยวพัน เป็นอุปสรรคหรือได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวอีกหลายประการ เช่น สภาพกายภาพและระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจและการลงทุน สังคมและวัฒนธรรม องค์กรและกฎหมาย ลักษณะการท่องเที่ยวมีหลายลักษณะทั้งการท่องเที่ยวตามลักษณะพื้นฐาน เพื่อการพักผ่อน คลายเครียด ท่องเที่ยว

ในวันหยุดเพื่อการกีฬา เพื่อสุขภาพ เพื่อการศึกษา เพื่อการท่องเที่ยวทางศาสนา เพื่อธุรกิจ เพื่อเยี่ยมญาติและวัตถุประสงค์ขององค์กร การท่องเที่ยวตามลักษณะสากล เป็นการท่องเที่ยวภายในประเทศ การท่องเที่ยวต่างประเทศ การท่องเที่ยวลักษณะส่วนตัวและการท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจและเพื่อความบันเทิง การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา เพื่อธุรกิจ และเพื่อการศึกษา เป็นต้น

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ มีมาก่อน พ.ศ. 1 โดยคำว่าท่องเที่ยวปรากฏในคำบาลีว่า “จร” (อ่านว่า จะระ) ซึ่งปรากฏคำเกี่ยวกับการท่องเที่ยว คือ วิจรติ, สยจรติ แปลว่า เที่ยว สยจรไป (พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) และคณะ, 2555 : 418) คำว่า “จร” มีปรากฏอยู่ในปฐมโอการของพระพุทธเจ้า หลังจากพระองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว พระองค์ได้ส่งสาวกออกไปเผยแผ่ศาสนาด้วยพระดำรัสว่า “จรธ ภิกขเว จาริก พหุชนนิตาย พหุชนสุขาย โลกานิกมปาย อตถาย เทวมนุสสาน” แปลว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวไปเพื่อประโยชน์แก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ คำว่า เที่ยว พระพุทธเจ้ามุ่งหมายถึง การเดินทางไปในที่ต่าง ๆ เพื่อประกาศพระธรรมแก่ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด นำความสุขไปให้ประชาชน ในบรรดาพุทธกิจ 5 ประการของพระพุทธเจ้า กิจในปุเรภัต คือการเสด็จเที่ยวไปบิณฑบาตตามหมู่บ้าน นิคม ตำบล เมือง รัฐ เสด็จจากแคว้นแคว้นหนึ่งไปสู่อีกแคว้นหนึ่งเป็นกิจวัตรประจำ ได้พบกับเหตุการณ์ต่างๆ ในขณะที่เสด็จเที่ยวบิณฑบาต การเที่ยวบิณฑบาตของพระสาวกของพระพุทธเจ้าทำให้ประชาชนเห็นและเลื่อมใสดังเช่น กรณีพระอัสสชิ หนึ่งในปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 รูป ได้ไปเที่ยวบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์ มาณพชื่อว่า อุปติสสะ ได้พบและสนทนาธรรมจนกระทั่งอุปติสสะได้บรรลุธรรมเดินทางไปขอบวชกับพระพุทธเจ้า

2. หลักสัปบายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต การท่องเที่ยวเชิงพุทธ มีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไป ที่เป็นการเดินทางเพื่อชื่นชมความงดงามจากภายนอกที่เป็นรูปธรรมที่มองเห็นได้ชัดเจน แต่มีได้เป็นการพัฒนาในด้านจิตใจหรือการเข้าถึงนามธรรมที่เป็นองค์รวมของสรรพสิ่งทั้งรูปธรรมและนามธรรม ดังนั้น จึงควรมีการพิจารณาถึงการเดินทางเพื่อการศึกษา พัฒนาจิตใจและการปฏิบัติในแนวทางที่ถูกต้อง

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาทำให้เกิดประโยชน์และคุณค่าต่อนักท่องเที่ยว คือ ได้ประกอบศาสนกิจที่มีคุณค่าต่อตนเองและสังคม ได้พบบุคคลต้นแบบที่ดีงาม ได้พบบัณฑิตผู้มีความรู้ทางธรรม ได้บูชาคนที่ควรบูชา ได้ฝึกจิตใจให้มั่นคง ทำให้จิตใจไม่เศร้าโศกไม่มัวหมอง มีจิตที่อัมเอบ ผ่องใส สามารถเข้าถึงพระนิพพาน ได้พบความสุขที่แท้จริงได้ฝึกวินัยในตัวเอง ให้รู้จักระงับตัว ควบคุมตัว พัฒนาคุณภาพชีวิต ได้สร้างรอยยิ้มให้เพื่อนมนุษย์ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวแสวงบุญที่พบแต่สิ่งสวยงามของวัด หรือศาสนสถาน พุทธธรรมที่บริสุทธิ์และยังได้ช่วยสร้างรอยยิ้มจากการกระจายรายได้ไปสู่ชาวบ้านในพื้นที่ต่างๆ ตามกำลังซื้อของผู้แสวง

บุญ ได้สัมผัสวิถีแห่งบุญ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รวมทั้งเป็นกิจกรรมที่สร้างขวัญและกำลังใจ จากความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัดนั้นๆ และเป็น การเปิดโลกทัศน์ทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้แสวงบุญมีทัศนคติที่ดี รวมทั้งได้ผ่อนคลายความเครียด เกิดความสนุกสนาน เป็นการพักผ่อน ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้มีความสุขทางใจ

ลักษณะและแนวปฏิบัติของการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนา เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจทั้งในรูปธรรมและนามธรรม กล่าวคือ เป็นการศึกษาหาความรู้จากสิ่งที่มองเห็นจากภายนอก ทั้งทางธรรมชาติ และทางศิลปวัฒนธรรม แล้วมองสรรพสิ่ง โดยเป็นองค์รวม ให้เกิดความเข้าใจในความหมาย และซาบซึ้งถึงภายในอันเป็นธรรม และสามารถปฏิบัติต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างเกื้อกูลกันและกัน

แนวปฏิบัติเพื่อความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ด้านการจัดกิจกรรมเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในวัด มีการจัดกิจกรรมขึ้น เช่น การไหว้พระ เทียน ขมุ พุทธศิลป์ในวัด ทำบุญตักบาตร ถวายสังฆทาน แสดงธรรมและเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จัดโครงการถือศีล ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันพ่อ วัน แม่ จัดกิจกรรมตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เช่น วันปีใหม่ สงกรานต์ งานวันลอยกระทง เป็นต้น มีการเปิดเสียงธรรมตามสาย จัดนิทรรศการส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา โดยการร่วมมือกันกับหน่วยงานองค์กรท้องถิ่น ชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ร่วมมือกันจัดกิจกรรมให้ เกิดประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด แนวปฏิบัติเพื่อความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ด้านการพัฒนา จิตใจและปัญญา ในด้านนี้ถือได้ว่าสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์และมีคุณค่ากับ นักท่องเที่ยวอย่างมาก วัดต้องมีแนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนาจิตใจและปัญญาให้แก่ประชาชนที่มา วัดมีการจัดให้มีการแสดงธรรม บรรยายธรรมในวันพระ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และ โอกาสต่าง ๆ รมณงค์เชิญชวนให้ถือศีล ปฏิบัติธรรมหรือมาร่วมสวดมนต์ทำวัตรเช้า – เย็น พร้อมกับพระในทุก ๆ วัน มีการจัดอบรมปฏิบัติธรรมแก่เยาวชน ประชาชน หรือหน่วยงานที่สนใจเข้าอบรมเป็นระยะสั้น ๆ หรือระยะยาว มีพระสงฆ์ให้คำแนะนำในหลักธรรมคำสอนทาง พระพุทธศาสนาและแนวปฏิบัติเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ต่อไป รวมถึงการติดป้ายธรรมะ เช่น ต้นไม้สื่อธรรม ป้ายคติธรรมนำชีวิต พุทธภาษิตพารมร์ขึ้น เพื่อเป็นการสอดแทรกหลักธรรม ให้เข้าถึงนักท่องเที่ยวได้ในอีกรูปแบบหนึ่ง ฉะนั้น วัดต้องมีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ทั้งข้อมูลข่าวสาร สถานที่ กิจกรรมและ บุคลากร เพื่อรองรับประชาชนที่เดินทางมาวัด เพราะการพัฒนาจิตใจและปัญญาให้กับ ประชาชนที่มาวัด ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์และมีคุณค่ากับ นักท่องเที่ยวอย่างมาก และเป็นผลลัพธ์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาได้อย่างสมบูรณ์

หลักสัปปายะ 4 นี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยนำเอาหลักการของสัปปายะ นำไปบริหารจัดการทั้งในด้าน จัดสถานที่ให้น่าอยู่ น่าท่องเที่ยว จัด

บริเวณสำหรับรับประทานอาหารให้สะอาด สะดวก หรืออาจจะมียุทธนาให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว มีการจัด มัคคุเทศก์หรือมีผู้บรรยายถึงสถานที่ท่องเที่ยวภายในบริเวณ และมีการจัดบริเวณที่ท่องเที่ยวให้ร่มรื่น เป็นระเบียบ เป็นต้น

3. การประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต วัดไชยธารารามดำเนินการตามหลักธรรมสี่ปายะ โดยได้จัดบริเวณวัดไว้อย่างร่มรื่น เป็นระเบียบ เช่น บริเวณพุ่มไม้หน้าวัด ซึ่งมีตาชั่งเหล็ก และยักษ์นพทรีย้อยู่ ซึ่งนักท่องเที่ยวมักจะมาบนบานสารกล่าว ขอโชคลาภ ทางวัดจะจัดพื้นที่ให้จุดธูปเทียนด้านนอก อธิษฐานตรงหน้าวิหาร แล้วปักเทียนในรางเหล็กที่จัดไว้ให้ ส่วนธูปปักไว้ในกระถางด้านหน้า เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวไปสักการะมาก หากจะให้ธูปปักไปให้ไว้ในด้านในซึ่งมีพื้นที่ค่อนข้างจำกัด บริเวณพระมหาธาตุเจดีย์ พระจอมไทยบารมีประกาศบรรยากาศภายในเงียบสงบ และเย็นสบาย ที่ห้องโถงชั้นล่างได้ประดิษฐานพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ไว้ ส่วนที่ฝาผนังจะมีภาพวัดพุทธประวัติ แสดงให้เห็น เช่น ตอนประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน และพระเจดีย์สารีริกธาตุ ประดิษฐานอยู่ในห้องกระจก ที่ยอดเจดีย์ ซึ่งสามารถเข้าไปสักการะได้ ทั้งนี้ทางวัดได้จัดพื้นที่สำหรับให้นักท่องเที่ยวได้ชมบารมีและสักการบูชาโดยจัดโต๊ะบูชา พร้อมคำกล่าวบูชา เป็นภาษาบาลีพร้อมคำแปล

จากการประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะเพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวของวัดไชยธาราราม สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสให้เกิดความสุขตามหลักสี่ปายะ 4 การบำรุงรักษาส่งเสริมวัดให้เป็นบ่อเกิดแห่งความสุข ส่วนหนึ่งจึงมาจากสี่ปายะ 4 อย่างข้างต้น ที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนหรือสังคม สำคัญคือวัดยังมีอีกหลายเรื่องหลายด้านที่เป็นเรื่องดี พูดได้ไม่รู้จบอนอกนันทจริง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวีระศักดิ์ ชยธมโม (สุวรรณวงศ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการวัดสันติสุขตามหลักสี่ปายะ 7 : กรณีศึกษาวัดธารน้ำไหล จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการวัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) ตามหลักสี่ปายะ 7 ทำให้ทราบแนวทางการบริหารจัดการวัดสันติสุข ซึ่งควรประกอบไปด้วยหลักสี่ปายะ 7 เช่น ด้านอาวาส ควรมีกรอบแนวคิดและทิศทางในการก่อสร้าง ด้านโคจร ควรบริหารจัดการวัดให้ตั้งอยู่ในทำเลที่สะดวกแก่การเข้าถึงด้านภัสสะ ควรมีการพูดคุย สนทนาปราศรัยหรือเผยแพร่ธรรมะพอเหมาะ เน้นการปฏิบัติมากกว่าการพูดคุย ด้านบุคคล มีปฏิปทาอาจารย์วัดตรงดงามนำเคารพศรัทธาเข้าใกล้พูดคุยสนทนาธรรมะ ด้านโภชนะ เครื่องบริโภคนกถูกใจเกื้อกูลต่อสุขภาพเหมาะสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม ด้านอุตุ สภาวะดินฟ้าอากาศเหมาะสม และด้านอิริยาบถ กิจกรรมการปฏิบัติธรรมหรือการเป็นอยู่มีความเหมาะสม การบริหารจัดการวัดตามแนวทางสี่ปายะดังกล่าวได้ช่วยให้วัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) ได้กลายเป็นวัดที่ผู้คนส่วนมากรู้จักและคุ้นเคยเป็นอย่างดี ผลสะท้อนดังกล่าวได้เป็นเครื่องยืนยันว่า หลักสี่ปายะเป็นหลักการที่เกิดสันติสุขภายในวัด ควรที่วัดทุกวัดจะต้องดำเนินการให้ครบทั้ง 7 ข้อ พร้อมทั้งจะต้องทำการปรับปรุง

แก้ไขอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะว่า สภาพสังคมการเมือง และเศรษฐกิจ ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว วัดจึงจำเป็นต้องตั้งรับให้ทันต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ควรบริหารจัดการวัดโดยมีการวางแผน การควบคุมดูแลและการสั่งการ และมีการกำหนดเป้าหมายและความคุ้มค่า พร้อมกับการศึกษาเหตุปัจจัยด้านอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างการจัดการวัดให้เกิดสันติสุขต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดไชยธาราราม พบว่า ปัญหาการท่องเที่ยวของวัดไชยธารารามเป็นปัญหาที่สามารถบริหารจัดการได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดไชยธารารามสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในวัดได้อย่างเป็นสัปปายะ ดังนี้

1. ด้านอวาสะสัปปายะ เป็นการดำเนินการบริหารจัดการปัญหาในด้านการท่องเที่ยว เป็นการประยุกต์ใช้หลักอวาสัปปายะ เป็นการจัดกรโบราณสถาน และที่สำคัญภายในวัดที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว โดยการปรับปรุงโบราณสถานที่สำคัญ ตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ สะอาด (ศีล) สงบ (สมาธิ) และสว่าง (ปัญญา)ด้านที่พักของวัดไชยธารารามถือว่าเป็นอวาสัปปายะ โดยมีอยู่เป็นที่สบาย คือทำวัดให้เป็นอาราม เป็นรมณีสถาน รื่นรมย์เจริญตาเจริญใจแก่ผู้พบเห็น เป็นศูนย์กลางของชุมชนด้านจิตใจ ที่ตั้งวัดไม่ไกลไม่ไกลจากชุมชนเกินไป มีการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสชัดเจนเป็นสัดส่วน และด้านเส้นทางการท่องเที่ยวมุ่งเน้นความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

2. ด้านอาหาระสัปปายะ เป็นการดำเนินการบริหารจัดการปัญหาในด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยทางวัดไชยธารารามมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่สำหรับบริการอาหารและเครื่องดื่ม การบริหารจัดการด้าน การบริหารจัดการอาหารสถานที่ด้านความสะอาดและปลอดภัยต่อผู้บริโภค และการบริหารจัดการด้านราคาอาหาร บริการแก่นักท่องเที่ยวภายในวัด จะเห็นได้ว่าการบริการทั้ง 4 ด้านเป็นหลักอาหาระสัปปายะในดำเนินการในวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) เพื่อให้การบริการด้านอาหารให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในวัดไชยธารารามเป็นที่พึงพอใจของนักท่องเที่ยวและเกิดความสุขใจที่ได้มาท่องเที่ยวภายในวัดดังกล่าวในที่สุด

3. ด้านบุคลาสัปปายะ เป็นการดำเนินการบริหารจัดการปัญหาในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโดยการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่ต้องอาศัยบุคคลและหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม และทางวัดไชยธารารามก็ดำเนินการโดยกำหนดให้หมื่นักประชาสัมพันธ์ภายในวัด และมีมคคุเทศก์ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวภายในวัดไชยธารารามในฐานะเป็นผู้เชื่อมโยงความเข้าใจอันดีให้ เกิดขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

หรือสิ่งที่เขาสนใจ เป็นผู้คอยอธิบายเรื่องราวด้านโบราณสถาน สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี กิจกรรม วิถีชีวิตของผู้คน ความสวยงามตาม ธรรมชาติ จุดที่ น่าสนใจในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ตลอดจนมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยว ที่อยู่ในความดูแลระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ ด้านความปลอดภัยเป็นบุคลากรสําคัญ นั่นคือมีบุคลากรที่คอยบริการด้านการรักษาความปลอดภัย มีหน้าที่ดูแลและปกป้องชีวิต และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวไม่ให้เกิดอยู่ในอันตรายหรือไม่ได้รับความเสียหาย สูญเสีย รวมทั้งการป้องกันอัคคีภัย ผู้บุกรุก ป้องกันการโจรกรรม และอาชญากรรม การสูญเสียอื่นๆ ตลอดจนความเสียหายต่างๆ ในอันที่จะทำให้วัดต้องสูญเสียผลประโยชน์

4. ด้านธรรมสํปายะ เป็นการดำเนินการบริหารจัดการปัญหาในด้านการท่องเที่ยว โดยได้จัดบริเวณวัดไว้อย่างร่มรื่น เป็นระเบียบ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2558), *แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางแสงบุญ ในมิติทางศาสนา*. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.
- กรรณิกา คำดี. (2558), *วัดและศาสนสถานในมิติของการท่องเที่ยว*. บัณฑิตวิทยาลัย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร และคณะ, (2556), *การพัฒนารูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*, กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ),และจำลอง สารพัฒน์, (2555), *พจนานุกรมบาลี-ไทย*, กรุงเทพฯ: บริษัท ธรรมสารจำกัด.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539), *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย*. ฉบับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.